

Juliol 2025

Sheila González Motos

Universitat de Barcelona

Xavier Bonal

Universitat Autònoma de Barcelona

Les polítiques municipals de lluita contra la segregació escolar

Panel de polítiques
educatives locals 2024

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Educació

Fundació
Carles Pi
i Sunyer

ÍNDEX

Introducció	3
La segregació escolar a Catalunya	5
És la segregació una prioritat?	9
Les polítiques de lluita contra la segregació escolar	11
Òrgans de governança contra la segregació	14
Conclusions	17
Referències	18

Introducció

El concepte de segregació escolar fa referència a la distribució desigual de l'alumnat als centres educatius d'un territori d'acord amb determinades característiques, com ara la classe social, l'origen migrant, la pertinença ètnica, la llengua o el sexe, entre altres. Aquest fenomen, present en moltes societats, s'ha accentuat a Catalunya en les últimes dècades i ha comportat l'homogeneïtzació de la composició social de les escoles, que, lluny d'esdevenir espais de contacte i convivència entre infants d'entorns socials diferenciats, s'han anat especialitzant en públics molt homogenis, en els sectors més privilegiats en alguns casos, en els més desafavorits en d'altres. Aquest procés ha propiciat, doncs, una polarització creixent en el sistema educatiu, tot limitant la diversitat social en els espais escolars (Bonal *et al.*, 2023).

La consolidació d'aquesta segregació influeix directament en les oportunitats educatives dels infants i els joves. Mentre alguns centres treballen amb un alumnat que prové de famílies amb un alt capital cultural i expectatives acadèmiques elevades, d'altres fan classe en contextos més complexos, amb una diversitat cultural, lingüística i social significativa, i amb relacions sovint més distants entre família i escola. L'organització del nostre sistema educatiu està fortament basada en el cofinançament per part de les famílies, que, tant en bona part dels centres de la xarxa pública com, especialment, a la xarxa concertada, assumeixen una part important dels costos d'escolarització (material, llibres, sortides, colònies). La irrupció de lògiques segregadores ha comportat un important desequilibri en les capacitats dels diferents centres educatius per garantir una oferta educativa equivalent, tot ampliant la distància entre les experiències educatives dels infants en funció de la composició social dels centres. Aquesta desigualtat es tradueix en diferències notables en els resultats acadèmics, cosa que contribueix a la reproducció de les desigualtats socials i limita les possibilitats d'ascens educatiu per als col·lectius més vulnerables.

Les causes de la segregació escolar són diverses i depenen del context local, però a Catalunya s'han identificat alguns factors comuns. Un d'ells és l'augment de l'alumnat de nacionalitat estrangera en els darrers anys, que ha passat de representar un 2% a principis del segle XXI a un 15% en l'actualitat (i aproximadament un terç si considerem l'alumnat amb nacionalitat espanyola de família estrangera). Aquest creixement ha estat acompanyat de diferents dinàmiques que expliquen parcialment la concentració d'aquests estudiants en determinats centres. En primer lloc, la segregació residencial s'ha vist accentuada per la concentració d'habitatge assequible per a la població nouvinguda als barris socialment més vulnerables de les nostres ciutats. En segon terme, l'opció per una escolaritat de proximitat per part de les famílies d'origen migrant n'ha comportat la concentració a les escoles d'aquests barris. En tercer lloc, s'ha observat un fenomen de «fugida» per part d'algunes famílies autòctones d'aquests barris cap a escoles amb menys presència d'alumnat immigrat, la qual cosa reforça una segregació escolar que ha esdevingut, per norma general, marcadament superior a la residencial (Bonal *et al.*, 2019). La cerca d'entorns educatius socialment homogenis per part de les classes mitjanes, que busquen garantir més bones condicions d'aprenentatge i socialització per als seus fills, també contribueix a aquest fenomen. Factors com ara la inversió educativa estratègica, la voluntat d'evitar contextos identificats com a conflictius o la cerca d'un entorn amb més capital cultural i social es troben darrere d'aquestes decisions familiars.

A més, el sistema educatiu, amb la seva estructura, ha afavorit l'aparició d'aquestes dinàmiques. D'entrada, l'allargament de la comprensivitat i de l'escolaritat obligatòria fins als setze anys, per bé que necessària per garantir més oportunitats educatives, ha generat tensions en el sistema, habituat tradicionalment a l'expulsió prematura d'alguns perfils de joves. De retruc, ha crescut el neguit d'algunes famílies a l'escolarització durant l'etapa de secundària en centres de perfil social més baix i, en conseqüència, la recerca de determinats centres de composició social més homogènia, i en especial concertats.

Un segon element clau del sistema educatiu és el model de quasi mercat vigent, que atorga a les famílies una alta capacitat d'elecció de centre en un context d'oferta educativa diversificada (centres públics i centres concertats) amb diverses barreres d'accés (econòmiques a través de les quotes i els pagament de serveis complementaris, i simbòliques mitjançant

adscripció religiosa i/o models pedagògics determinats, entre d'altres). Aquest sistema afavoreix la concentració d'alumnat segons criteris socioeconòmics, ja que la preferència escolar de les famílies —i la seva capacitat de tria— es tradueix sovint en assignacions de places que reforcen la segregació. La manca d'una intervenció pública efectiva per corregir aquests desequilibris ha generat que els processos de segregació s'accentuin amb el temps, i limitin la capacitat de l'escola per actuar com a mecanisme d'equitat social (Zancajo *et al.*, 2022).

Finalment, el paper dels centres educatius en aquests processos també és determinant. D'una banda, l'establiment de requisits econòmics actua com a barrera a l'escolarització per a algunes famílies que no poden assumir els costos associats. De l'altra, els centres educatius han anat construint una identitat pròpia per tal de marcar perfil en aquest quasi mercat educatiu i ho han fet desplegant lògiques de diferenciació posicional i cultural, a través d'apel·lacions a idearis socials i pedagògics que, *de facto*, són llegits també com a obstacles per a les famílies que s'hi senten més allunyades (González *et al.*, 2021). Aquesta especialització de públic ha comportat que algunes escoles adoptin estratègies d'exclusivitat, mentre que d'altres, especialment aquelles amb més concentració d'alumnat desfavorit, corren el risc d'adoptar una actitud de resignació davant les dificultats per atraure famílies no vulnerables.

És en aquest escenari que les polítiques contra la segregació esdevenen necessàries per tal d'assegurar sistemes educatius equitatius de qualitat. El pas que va significar la LEC en la corresponsabilitat entre les administracions municipals i autonòmica, i el Pacte contra la segregació escolar signat l'any 2019, han atorgat més protagonisme als governs locals en el desplegament de polítiques educatives contra la segregació escolar. El sistema de distribució de competències educatives a Espanya i la manca d'una resposta decidida des de l'Estat han fet que la lluita contra la segregació escolar hagi recaigut principalment en les comunitats autònomes i els municipis. Aquests últims hi han tingut un paper clau, tot i que sovint reactiu, impulsats per la pressió social, la recerca educativa i la intervenció d'institucions com el Síndic de Greuges, que ha estat fonamental per posar la segregació escolar a l'agenda pública.

S'observen dos moments clau en l'activació d'aquestes polítiques. En primer lloc, l'impuls del Pacte contra la segregació escolar el 2019, que, amb el suport de la

Generalitat, municipis i entitats educatives, va activar mesures a diferents ritmes segons els territoris. I el Decret 11/2021, de 16 de febrer, de la programació de l'oferta educativa i del procediment d'admissió en els centres del Servei d'Educació de Catalunya, que situava per primer cop la planificació educativa com a eina de lluita contra la segregació, i li atribuïa un paper més actiu als municipis. Les millores en la detecció de l'alumnat amb necessitats de suport educatiu, l'optimització dels sistemes d'informació en la programació de l'oferta escolar, els sistemes de reserva de plaça per a l'alumnat vulnerable o els avenços en la gestió de l'escolarització (ràtios, distribució de la matrícula viva, etc.) són alguns dels instruments redefinits o potenciat per aquest nou marc regulador per tal de reduir la segregació escolar a Catalunya. Tot aquest procés va influir en la LOMLOE, aprovada el 2020, que per primera vegada estableix explícitament a escala estatal l'obligació de les administracions d'evitar la segregació i promoure una distribució equilibrada de l'alumnat.

En definitiva, malgrat les limitacions competencials, els municipis han esdevingut actors clau en la implementació de polítiques per a la inclusió educativa i la cohesió social. En qualsevol cas, estem lluny d'haver completat la feina. La desigualtat en les condicions estructurals, la capacitat i la voluntat política entre municipis és notable i explica unes diferències territorials visibles en la lluita contra la segregació escolar. El Panel de polítiques educatives locals esdevé, en aquest sentit, un instrument d'observatori fonamental per interpellar els governs locals en el desplegament de mesures a favor de l'equitat educativa.

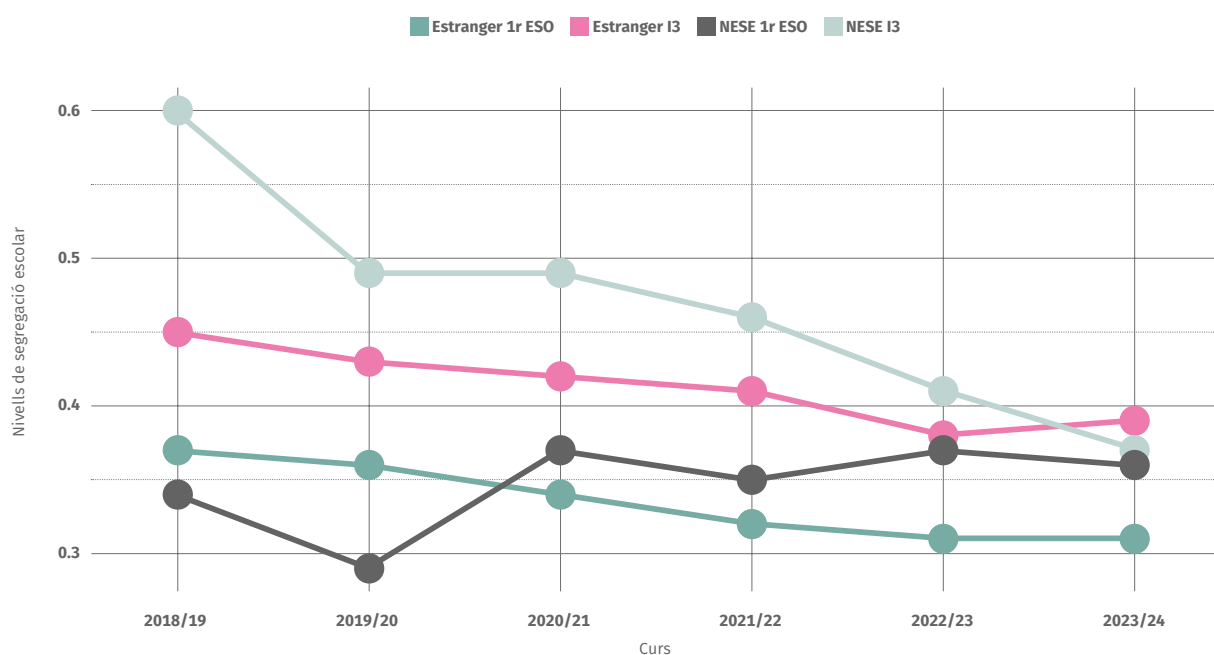
La segregació escolar a Catalunya

La segregació escolar ha experimentat una notable reducció des de la signatura del Pacte contra la segregació escolar a Catalunya. Globalment, s'ha observat una reducció de més del 20% en els indicadors de segregació (Albaigés, 2025). Així, si el curs 2018-2019 l'índex de dissimilitud per a l'alumnat de nacionalitat estrangera era del 0,43 a Primària i del 0,35 a Secundària, actualment l'indicador es troba en 0,33 i 0,28, respectivament. Per fer-ho més comprensible, fa set anys el 43% de l'alumnat

estranger de primària havia de canviar de centre per assolir una distribució equilibrada entre les diferents escoles del sistema i ara ho havia de fer *només* el 33%.

El salt ha estat encara més accentuat en el cas de l'alumnat amb necessitats educatives específiques, que inclou l'alumnat en situació de vulnerabilitat social. En aquest cas, la reducció ha estat del 38,3%, passant a Primària d'un índex de 0,60 el curs 2018-2019 al 0,37 en l'actualitat (Síndic de Greuges, 2023). La distribució de l'alumnat amb necessitats educatives a l'ESO partia d'un millor indicador (0,36), però la reducció agregada a Catalunya ha estat menys accentuada. Cal advertir, però, que les xifres d'alumnat amb necessitats educatives han experimentat en aquest període un increment notable a causa de la modificació dels sistemes d'identificació. Així, si bé les dades de població estrangera són comparables al llarg de la sèrie, la informació disponible sobre l'alumnat amb necessitats educatives ha de ser interpretada de manera més curosa, atès que abans de l'aprovació del Decret d'admissió se situava entorn el 2% i s'ha multiplicat, tot i que de manera desigual, en els darrers anys fins a situar-se entorn del 20% a Primària i el 25% a Secundària (Síndic de Greuges, 2024).

GRÀFIC 1. EVOLUCIÓ DELS INDICADORS DE SEGREGACIÓ A CATALUNYA (2018-2024)

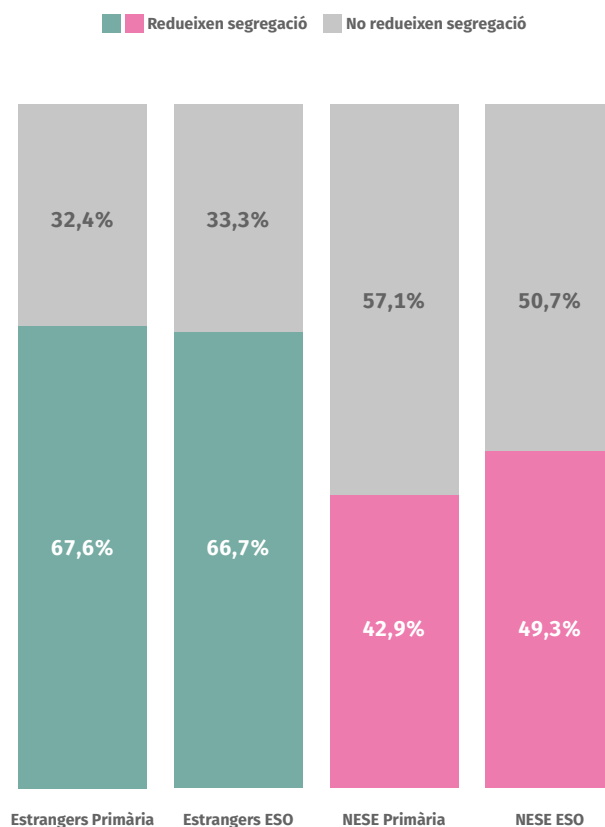

Font: Elaboració pròpia amb dades del Síndic de Greuges (2024)

Malgrat l'evolució positiva d'aquestes dades agregades a Catalunya hem de tenir present que la segregació és un fenomen de marcat caràcter local. Diversos estudis sobre segregació escolar i desigualtats socioespacials (Bonal i González, 2023; *) han assenyalat la necessitat d'abordar la problemàtica a partir d'anàlisis locals, atès que els models d'admissió escolar, la segregació residencial i la diversitat de l'oferta educativa varien fortament entre territoris. En aquest article analitzem les dades a escala local, a partir de les dades disponibles per a 117 municipis de la província de Barcelona de més de 5.000 habitants en la darrera edició del Panel de polítiques educatives locals.¹

El gràfic 2 presenta l'evolució experimentada pels índex de segregació dels municipis participants en el Panel per als quals hi ha disponibles dades de segregació escolar.² S'identifica com a evolució positiva aquells municipis que presenten un índex de dissimilitud inferior l'any 2022 respecte a l'any 2018. Les dades mostren una distribució més equilibrada de l'alumnat estranger a l'educació primària en el 67,6% dels municipis (66,7% a l'educació secundària). En el cas de l'alumnat amb necessitats educatives, la millora s'ha produït a Primària en el 42,9% dels municipis (49,3% a Secundària). De nou, cal advertir de la dificultat d'observar l'evolució de la segregació de l'alumnat amb necessitats educatives atesa la modificació dels criteris i procediments d'identificació.

GRÀFIC 2. PERCENTATGE DE MUNICIPIS DE LA PROVÍNCIA DE BARCELONA QUE HAN REDUÏT LA SEGREGACIÓ ESCOLAR DEL 2018 AL 2022

Font: Elaboració pròpia amb dades del Síndic de Greuges (2024)

El gràfic 3 compara l'evolució de la segregació escolar de diferents indicadors entre 2018 i 2022, i ho fa tenint en compte el nivell de segregació escolar dels municipis l'any 2018. Amb l'excepció del gràfic corresponent a l'alumnat NESE escolaritzat a Primària, que no mostra cap relació significativa, en la resta d'indicadors es pot observar que aquells municipis amb més nivell de segregació inicial són els que han experimentat una reducció més significativa. És una relació lògica que cal tenir en compte per interpretar la rendibilitat dels esforços en la reducció de la segregació escolar. Mentre que reduir nivells elevats té una visibilitat i rendibilitat immediates, fer-ho a partir de nivells mitjans o baixos es converteix en una tasca més costosa per als municipis.

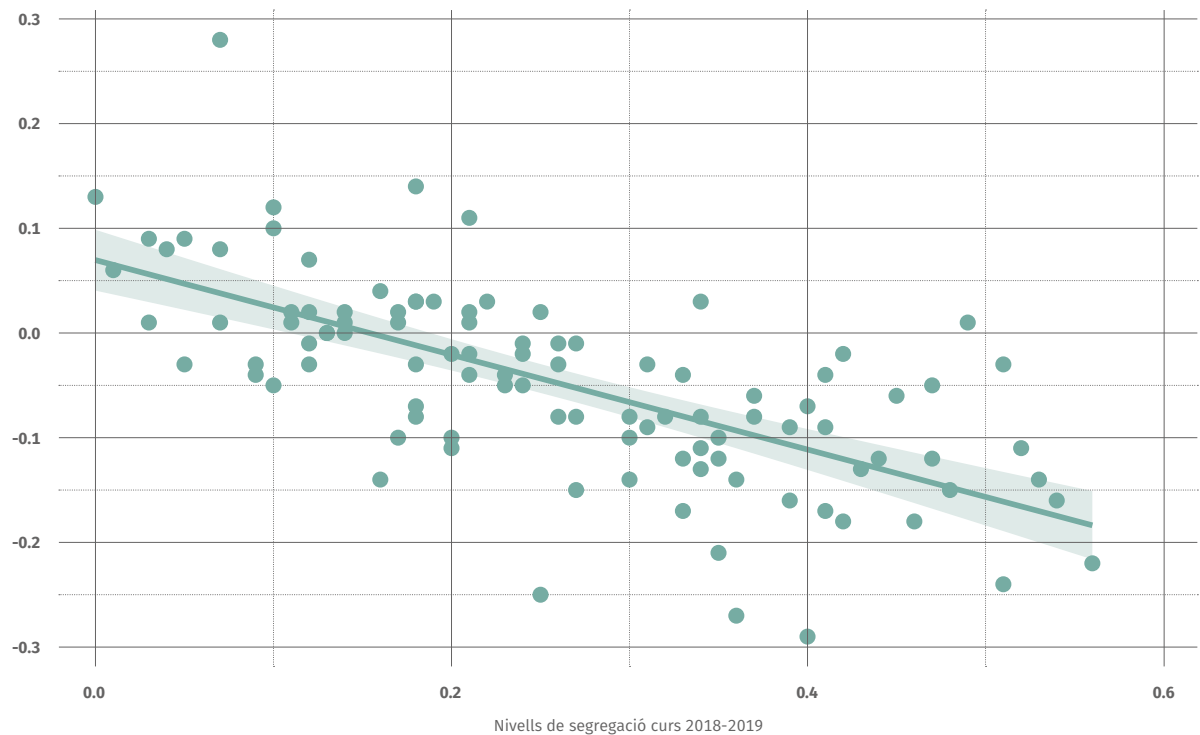
Altres dades del Panel ens permeten afirmar, a més, que la grandària del municipi són també un factor explicatiu. A igual nivell de segregació l'any 2018, els municipis més petits han reduït de manera més clara la segregació.

¹ El Panel de polítiques educatives locals és una enquesta bianual adreçada a les regidories d'Educació de municipis de la província de Barcelona amb l'objectiu de recollir de manera periòdica i sistemàtica informació rellevant i d'utilitat sobre la realitat de les polítiques educatives locals. És un projecte iniciat l'any 2010 com una iniciativa de la Diputació de Barcelona i la Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals.

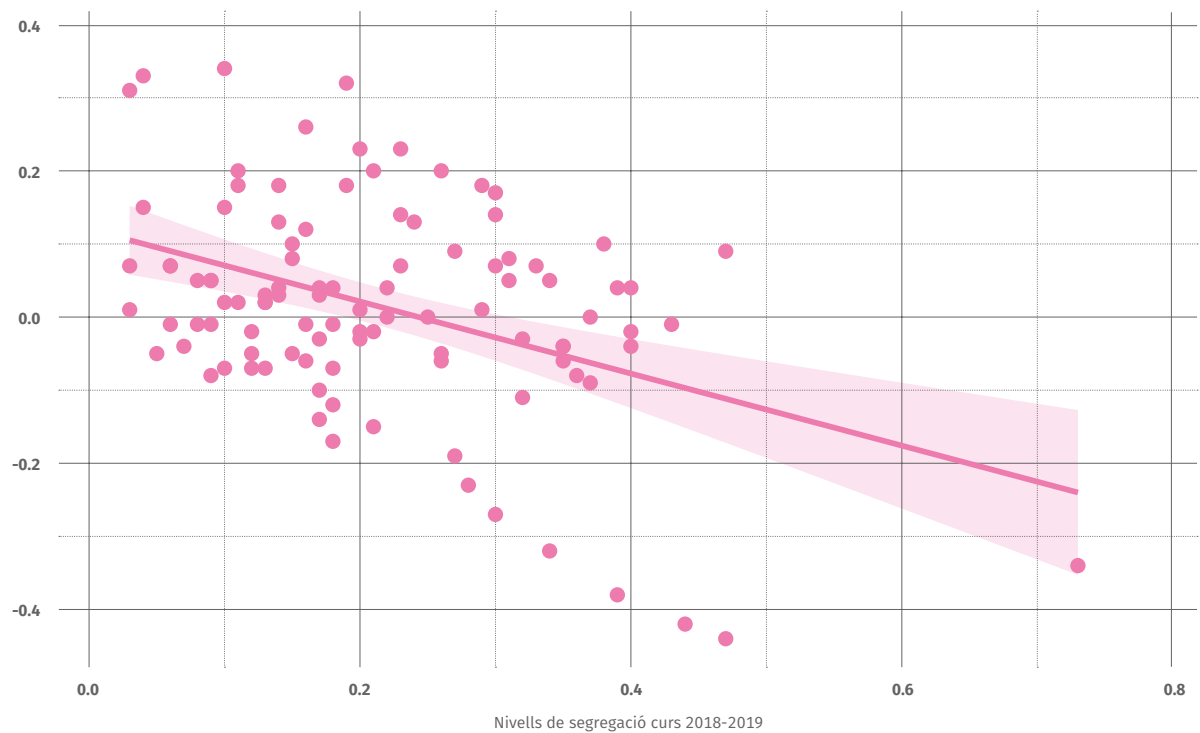
² Dels 117 municipis del Panel, hi ha informació respecte a la segregació de l'alumnat a Primària a 105 municipis i 75 en el cas de l'Educació Secundària, atès que l'índex es calcula només per als municipis amb més de dos instituts d'Educació Secundària.

GRÀFIC 3. EVOLUCIÓ DE LA SEGREGACIÓ ESCOLAR DELS MUNICIPIS DE LA PROVÍNCIA DE BARCELONA ENTRE 2018 I 2022

EVOLUCIÓ DE LA SEGREGACIÓ D'ESTRANGERS A PRIMÀRIA

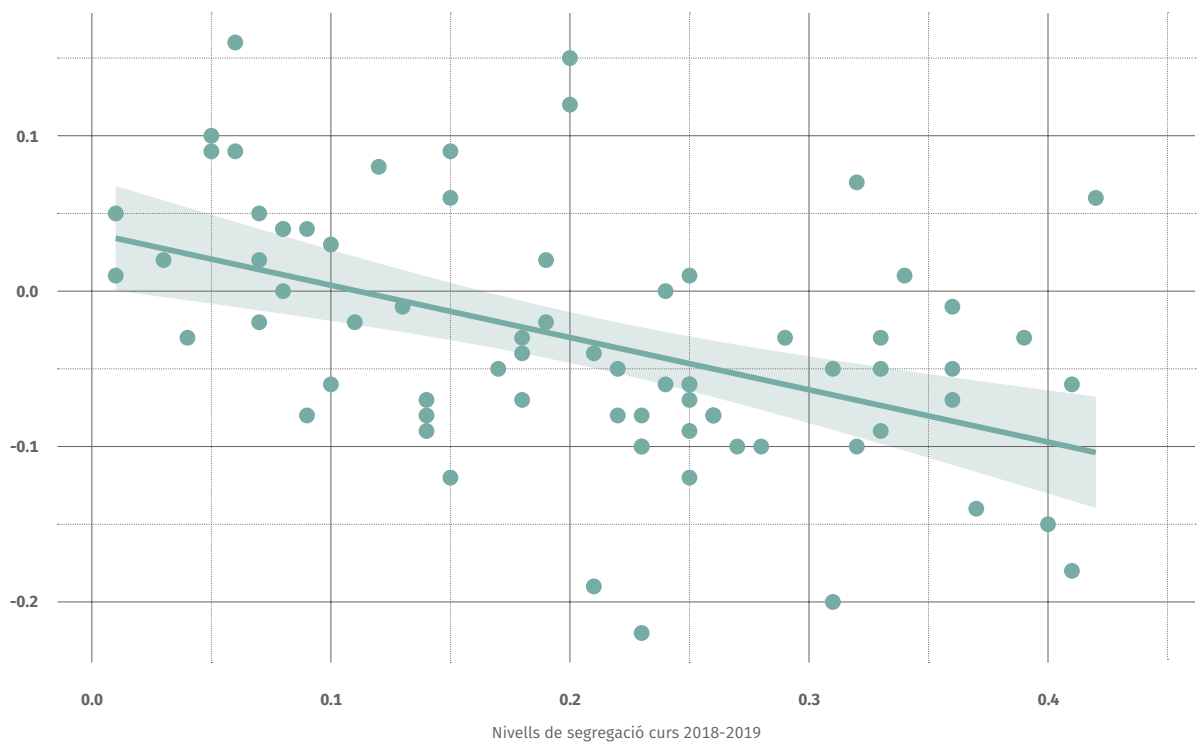
EVOLUCIÓ DE LA SEGREGACIÓ NESE A PRIMÀRIA

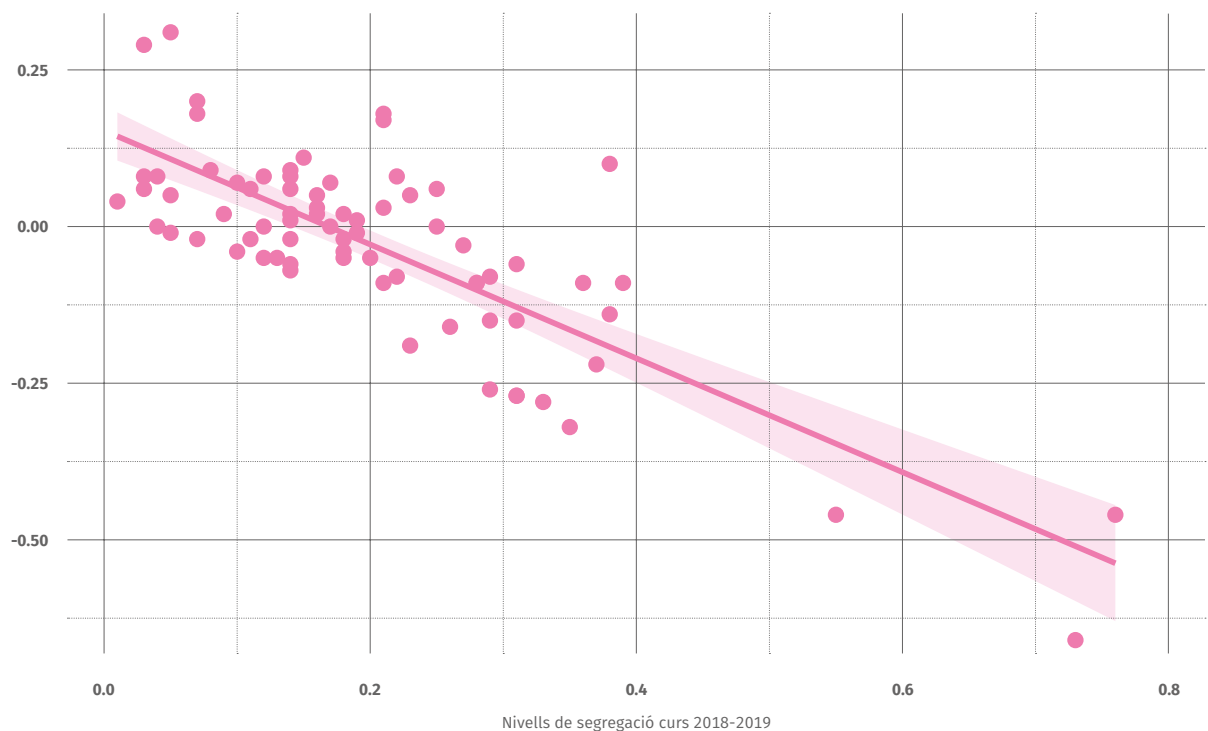
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Panel de polítiques educatives locals (2024)

GRÀFIC 3. EVOLUCIÓ DE LA SEGREGACIÓ ESCOLAR DELS MUNICIPIS DE LA PROVÍNCIA DE BARCELONA ENTRE 2018 I 2022

EVOLUCIÓ DE LA SEGREGACIÓ D'ESTRANGERS A L'ESO

EVOLUCIÓ DE LA SEGREGACIÓ NESE A L'ESO

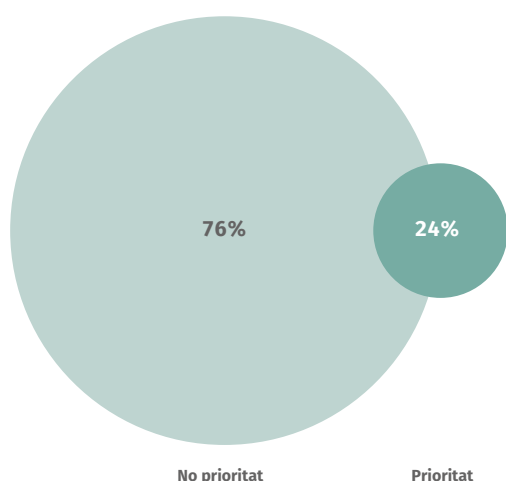

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Panel de polítiques educatives locals (2024)

És la segregació una prioritat?

Malgrat la signatura del Pacte contra la segregació escolar l'any 2019 i les responsabilitats que exigeix el Decret d'admissió del 2021, les respostes del Panel revelen que només el 24% dels municipis consideren la lluita contra la segregació una de les tres prioritats principals en matèria educativa que s'han establert aquest mandat. La lluita contra la segregació va experimentar un creixement important com una de les tres prioritats educatives per als municipis, que va passar del 16% l'any 2009 al 39% en les edicions del Panel dels anys 2013 i 2015. Evidentment, cal observar les polítiques i els progressos fets pels ajuntaments, però la reducció observada és potencialment indicativa d'una certa relaxació de l'impuls que va suposar la visibilitat del pacte i del decret.

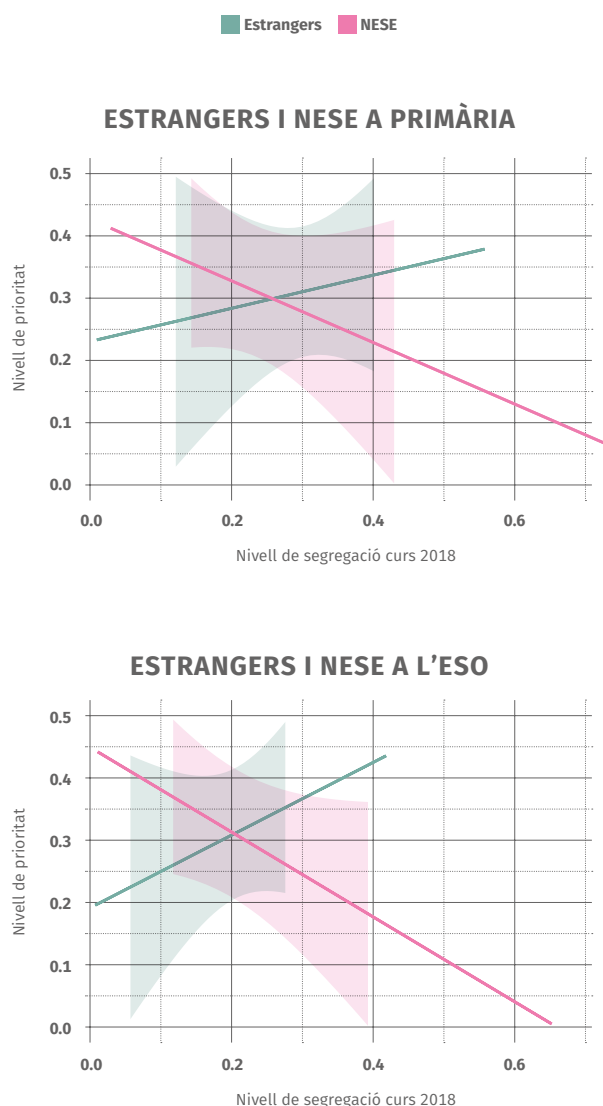
GRÀFIC 4. IDENTIFICACIÓ DE LA LLUITA CONTRA LA SEGREGACIÓ ESCOLAR COM A PRIORITAT EDUCATIVA DEL MANDAT

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Panel de polítiques educatives locals (2024)

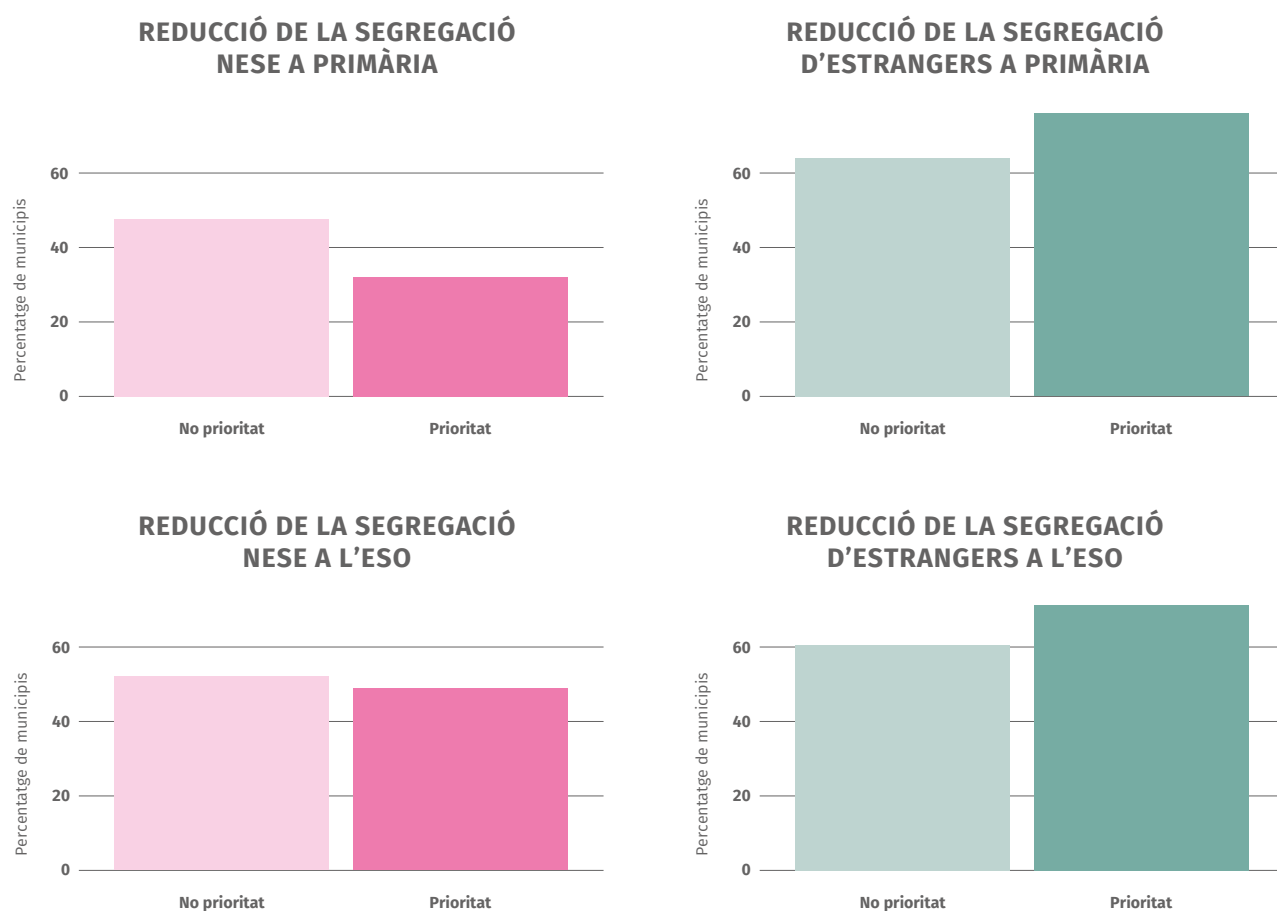
És especialment interessant veure com l'establiment de la lluita contra la segregació com a prioritat té més relació amb la percepció de desequilibri en la distribució de la població estrangera que de la població amb necessitats educatives en conjunt l'any 2018. Tal com mostra el gràfic 5, s'observa una relació positiva i significativa entre el nivell de segregació del curs 2018 de la població estrangera, tant a Primària com a Secundària, i el caràcter prioritari de la lluita contra la segregació. En el cas de l'indicador de segregació de l'alumnat amb necessitats educatives, la relació és inversa, però no es considera significativa.

GRÀFIC 5. PRIORITAT SEGONS EL NIVELL INICIAL DE SEGREGACIÓ

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Panel de polítiques educatives locals (2024)

GRÀFIC 6. PERCENTATGE DE MUNICIPIS QUE HAN REDUÏT LA SEGREGACIÓ SEGONS LA PRIORITAT DE LA LLUITA CONTRA LA SEGREGACIÓ

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Panel de polítiques educatives locals (2024)

Aquesta relació diferent respecte als nivells previs de segregació, s'observa també en l'evolució dels indicadors de segregació (gràfic 6). Així, mentre que en el cas de l'alumnat amb necessitats educatives a Primària són aquells municipis que han identificat com a prioritat la lluita contra la segregació els que menys reducció han aconseguit, en el cas de l'ESO no es veuen clares diferències entre els municipis que manifesten tenir la lluita contra la segregació com a prioritat i aquells que no. Pel que fa a la segregació d'alumnat estranger, en canvi, tant a Primària com a l'ESO s'observa una correspondència clara i més coherent entre una reducció alta de la segregació i l'establiment de la política per reduir-la com a prioritària.

Les polítiques de lluita contra la segregació escolar

Les dades del Panel permeten aprofundir en el coneixement de les polítiques públiques desenvolupades pels diferents municipis de la província de Barcelona. El Decret 11/2021, de 16 de febrer, de la programació de l'oferta educativa i del procediment d'admissió en els centres del Servei d'Educació de Catalunya, identifica un conjunt d'instruments de política educativa a disposició de les administracions educatives que es consideren clau per reduir la segregació escolar. El Panel de polítiques educatives locals incorpora qüestions que permeten avaluar fins a quin punt els ajuntaments fan ús d'aquests instruments, tenen previst fer-ho al llarg del mandat actual o no en fan ni en preveuen fer ús.

El gràfic 7 recull els resultats segons la grandària del municipi d'algun d'aquests instruments destacats. Pot constatar-se que, en la majoria dels instruments de política educativa, són els municipis més grans els que es mostren més actius. D'una banda, es tracta de municipis amb més capacitat d'intervenció política i, de l'altra, alguns dels instruments es mostren més necessaris i eficients en contextos més grans. No és el cas, però, de les beques i els ajuts, on els municipis grans semblen menys participatius que els petits, tot i que en tots els casos les xifres són elevades.

El Decret posa especial èmfasi en la millora dels processos de detecció de necessitats educatives i de distribució entre centres. Són aquests, sens dubte, els instruments més importants del Decret, i les xifres revelen que són instruments que es despleguen a gairebé tots els municipis de més de 20.000 habitants. Un comportament semblant s'observa en la gestió de la matrícula viva (assignació d'alumnat d'incorporació

tardana al sistema) o els sistemes d'adscripcions entre centres de Primària i Secundària (lògicament menys necessaris o urgents en municipis més petits).

L'instrument que mostra un desplegament més baix en termes relatius és el de la modificació de ràtios, que es preveu en el decret com a instrument en ocasions útil per evitar la concentració de matrícula viva en centres amb demanda baixa. La modificació de ràtios és una competència del Departament d'Educació (per tant, amb un nivell de menys corresponsabilitat del món local que en altres polítiques). Alhora, cal tenir en compte que, en el context actual de davallada demogràfica, la reducció de ràtios ha estat gairebé generalitzada a tot el territori, i els marges disponibles per continuar fent-ne ús són cada vegada més petits.

Més enllà dels instruments inclosos en el gràfic anterior, un dels mecanismes clau previstos en el Decret d'admissió de l'alumnat és l'ús de la zonificació escolar per evitar la reproducció de la segregació residencial i el potencial disseny de zones de demanda educativa heterogènia. El Decret regula la necessitat que, en el procés de programació de l'oferta educativa, els ajuntament revisin els actuals models de zonificació escolar i avancin cap a models que afavoreixin l'escolarització equilibrada de l'alumnat. Els informes del Síndic de Greuges de seguiment del Pacte ja han alertat recentment que és un dels temes pendents de l'aplicació del Decret. Segons els informes de seguiment del Pacte del Síndic de Greuges, menys d'un 10% dels municipis han revisat els sistemes de zonificació d'acord amb els criteris del Decret.

Els models de zonificació poden ser de zona única (tota la població resident té la mateixa prioritat d'accés a qualsevol escola del municipi), zona-escola (quan s'assigna una zona escolar de referència a una única escola pública i els residents hi tenen prioritat d'accés) o zones múltiples (quan cada zona incorpora diverses escoles, obligatòriament escoles públiques i discrecionalment escoles concertades). A la província de Barcelona aproximadament el 74% dels municipis han optat pel model de zona única, un 8% manté el model de zona-escola (clarament en retrocés en els últims anys) i un 18% organitza la prioritat d'accés a través del model de zones múltiples.

GRÀFIC 7. INSTRUMENTS DE POLÍTICA EDUCATIVA DE LLUITA CONTRA LA SEGREGACIÓ

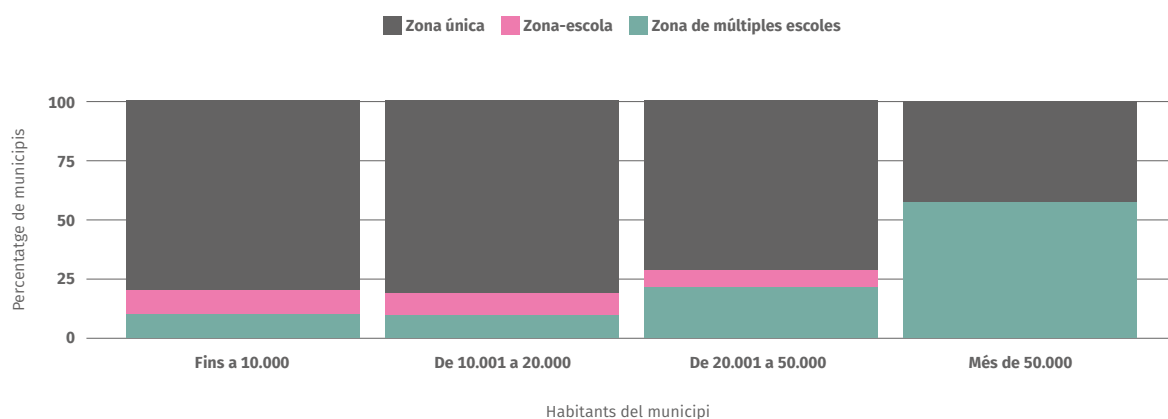

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Panel de polítiques educatives locals (2024)

El gràfic 8 mostra una relació clara entre els models de zonificació i la grandària dels municipis. La zona única és l'opció majoritària als municipis de menys de 50.000 habitants, mentre que als municipis amb més de 50.000 residents el 57% ha optat pel model de zones múltiples. Els models de zona-escola, en canvi, són inexistents als municipis més grans i representen entre un 7 i un 10% dels municipis de grandàries inferiors.

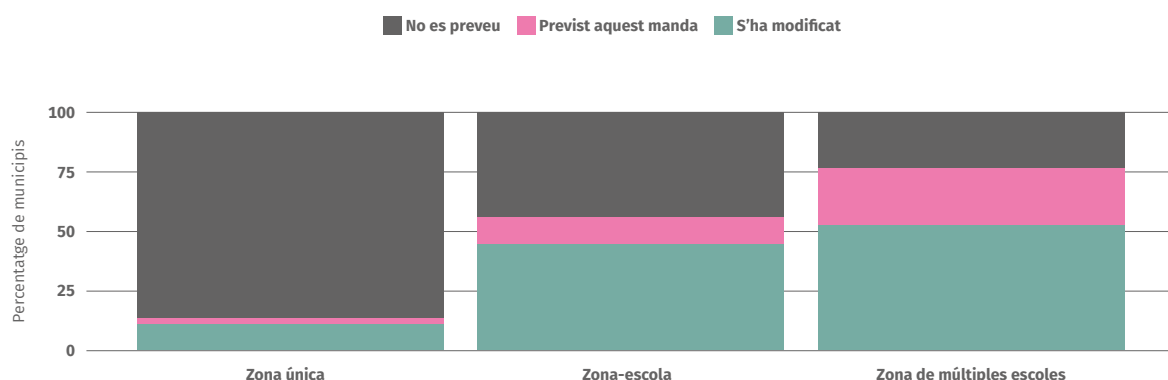
El gràfic 9 permet veure quina proporció de municipis de cada tipologia han estat més actius en la revisió dels models de zonificació. El gràfic ens mostra que la modificació de la zonificació o la previsió de fer-ho és més elevada en municipis de zones múltiples (on es revisen els límits i la morfologia de les zones escolars) i especialment escassa en municipis de zona única (on només un 12-14% de municipis preveu modificar el model). Finalment, en el cas dels municipis amb el model de zona-escola, aproximadament la meitat manifesten haver modificat el model.

GRÀFIC 8. MODELS ACTUALS DE ZONIFICACIÓ

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Panel de polítiques educatives locals (2024)

GRÀFIC 9. MODIFICACIÓ DE LA ZONIFICACIÓ SEGONS EL MODEL ACTUAL DE ZONIFICACIÓ

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Panel de polítiques educatives locals (2024)

La taula 1 permet identificar alguns patrons d'aquests canvis de zonificació. La taula compara les mitjanes en els índex de dissimilitud entre els municipis que manifesten haver modificat o preveuen modificar la zonificació i els que no ho tenen previst. Com es pot observar, hi ha una relació significativa entre tenir un nivell més alt de segregació a Educació Primària l'any 2018, tant d'alumnat estranger com NESE, i haver engegat reformes de la zonificació. Aquesta relació, en canvi, no és observable en l'educació Secundària.

TAULA 1. COMPARACIÓ DE MITJANES EN ÍNDEX DE DISSIMILITUD DE L'ANY 2018 SEGONS MODIFICACIONS EN LA ZONIFICACIÓ ESCOLAR

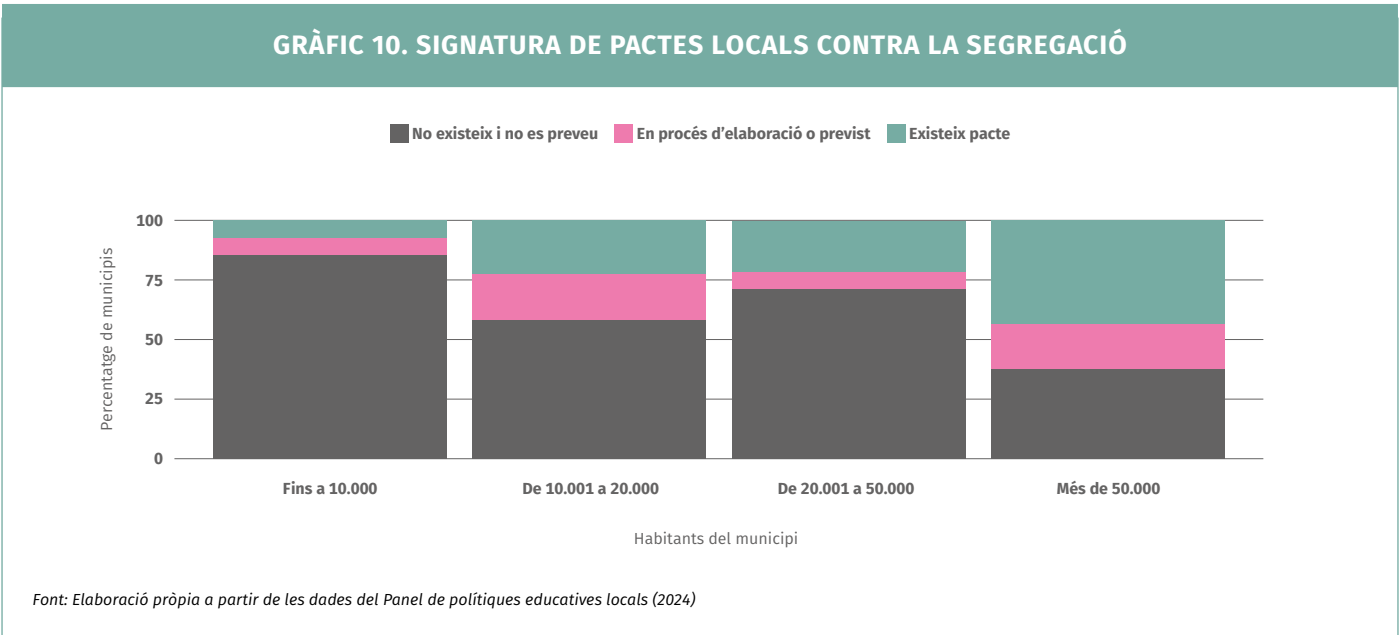
	Modificada o en procés	No prevista
Estrangers a Primària	0.30	0.24
NESE a Primària	0.27	0.18
Estrangers a l'ESO	0.22	0.20
NESE a l'ESO	0.21	0.20

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Panel de polítiques educatives locals (2024) i Síndic de Greuges (2024)

05

Òrgans de governança contra la segregació

La signatura del Pacte contra la segregació escolar a Catalunya va animar la signatura de diferents pactes locals contra la segregació en què la comunitat educativa de cada municipi es comprometia a reduir aquesta problemàtica educativa. Aquests pactes han estat signats o estan en procés de ser-ho a més de la meitat dels municipis de més de 50.000 habitants, però han estat molt poc presents en aquells municipis de menys de 10.000 habitants. Aproximadament, un 23% dels municipis mitjans disposen actualment d'un pacte contra la segregació escolar, i un percentatge semblant està en procés o està previst als municipis de 10.000 a 20.000 habitants.

El Decret 11/2021 ha reforçat el paper dels ajuntaments en l'equitat educativa, ampliant la seva implicació en la programació de l'oferta i l'admissió d'alumnes. Es creen nous espais de participació, com ara les taules locals de planificació educativa i les comissions de garanties d'admissió, que faciliten la implicació dels ajuntaments en la gestió de l'oferta educativa. En aquesta mateixa línia, les OME assumeixen noves funcions que les converteixen en actors clau en l'acompanyament de les famílies durant el procés d'admissió i en la gestió de la informació sobre l'oferta educativa (Falcó, 2025). Les funcions d'aquests quatre òrgans són clarament complementàries.

En primer lloc, les taules locals de planificació esdevenen l'òrgan principal en la programació de l'oferta educativa i en l'aplicació de mesures per combatre la segregació escolar. Aquestes taules, formades per representants municipals i del Departament d'Educació, han d'estar presents en tots els municipis de més de 10.000 habitants per garantir una planificació coordinada. En segon terme, els municipis amb Taula de planificació han de comptar també amb comissions de participació en la programació de l'oferta educativa, amb l'objectiu de garantir la implicació dels diferents sectors de la comunitat educativa en aquest procés, fent atenció especial a la participació de representants de centres amb una elevada proporció d'alumnat socialment desafavorit.

En tercer lloc, el decret amplia les funcions de les comissions de garanties d'admissió, que no només continuen vetllant per una escolarització equilibrada, sinó que també assumeixen el control de la matrícula arribada durant el curs. Finalment, el Decret assigna un paper més actiu a les oficines municipals d'escolarització, que, juntament amb els centres educatius, es converteixen en el principal punt de referència per a l'atenció, la informació i l'orientació de les famílies en relació amb els procediments d'admissió. Els centres han de facilitar a aquestes oficines tota la informació necessària perquè puguin desenvolupar la seva tasca, alhora que assumeixen noves funcions, com ara la coordinació de les jornades de portes obertes i la promoció de campanyes informatives dirigides a les famílies.

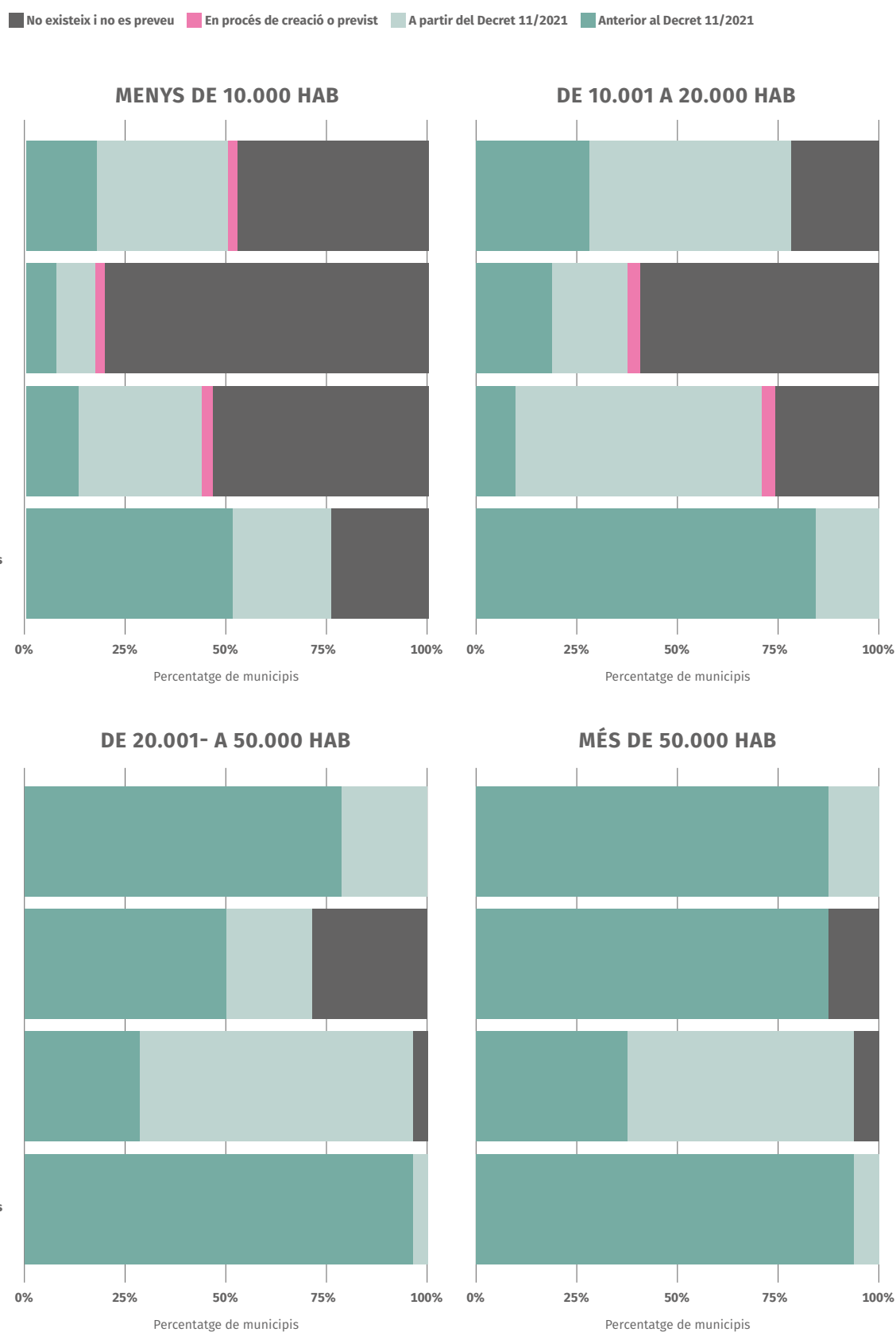
La implementació d'aquests quatre òrgans de governança ha estat dispar en funció de grandària del municipi. El mateix Decret 11/2021 estableix l'obligatorietat d'alguns d'aquests òrgans (taules de planificació i comissions de participació) només als municipis de més de 10.000 habitants, motiu pel qual la seva presència és tan reduïda

als nuclis més petits. Tanmateix, des de l'aprovació del Decret s'han incrementat notablement el nombre de municipis que han impulsat la constitució d'aquestes taules de planificació, comissions de participació i, menys, oficines municipals d'escolarització. Les comissions de garanties són, clarament, l'òrgan més present als municipis de menys població.

A l'altre extrem, la totalitat de municipis de més de 50.000 habitants compten amb la Taula de Planificació i la Comissió de Garanties, majoritàriament ja existents amb anterioritat al Decret. Les comissions de participació han estat, en canvi, clarament impulsades des de l'aprovació del Decret, mentre que les oficines municipals d'escolarització, existents a la majoria dels municipis ja amb anterioritat al text, han experimentat poca variació en els darrers anys.

Els canvis produïts pel Decret s'observen de manera especialment intensa als municipis mitjans, atès que ha estat a partir del 2021 que una part d'aquests municipis han impulsat les taules de planificació, les comissions de participació i, menys, la creació de les oficines municipals d'escolarització. Les comissions de garanties, en canvi, existien a la majoria dels municipis amb anterioritat.

GRÀFIC 11. ÒRGANS DE GOVERNANÇA CONTRA LA SEGREGACIÓ ESCOLAR SEGONS MIDA DEL MUNICIPI

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Panel de polítiques educatives locals (2024)

Conclusions

Des que el Síndic de Greuges va presentar per primera vegada l'any 2008 un informe sobre la situació de la segregació escolar a Catalunya, les administracions educatives han anat prenent consciència de la importància de l'escolarització equilibrada com a eix fonamental de l'equitat educativa, i han desplegat progressivament més mesures dirigides a reduir la segregació escolar. Sens dubte, els ajuntaments han estat imprescindibles per fer possible que la lluita contra la segregació escolar s'hagi mantingut des d'aleshores com un aspecte clau de l'agenda de política educativa. La signatura del Pacte contra la segregació escolar l'any 2019 va constituir, sens dubte, un punt d'inflexió en el compromís de les administracions educatives i dels ajuntaments per millorar l'equitat educativa. Els municipis van esdevenir un agent clau tant en l'aprovació com en el desplegament, i es van consolidar com a actors essencials en la lluita contra la segregació escolar. Les mesures incloses en el Decret d'admissió del 2021 han proporcionat tant els instruments com alguns mecanismes de corresponsabilitat i governança que han afavorit l'eficàcia de les polítiques desplegadas a escala local.

Les dades del Panel de polítiques educatives locals confirmen molts d'aquests avenços, si bé, com a observatori de l'evolució de l'acció educativa municipal, posen l'alerta en algunes qüestions que tenen marge de millora. En efecte, les diferències observades entre els anys 2018 i 2022 mostren l'eficàcia del Pacte i del Decret en l'activació de dispositius per reduir la segregació. Així, les dades revelen que els ajuntaments han dut a terme millores en la detecció de necessitats educatives, en l'establiment de reserves de plaça i distribució de l'alumnat, en la gestió de la matrícula viva o en els sistemes d'adscripció. Les dades també evidencien que aquestes mesures s'han traduït en millores en els índex de segregació escolar, especialment en aquells municipis que partien d'una situació pitjor. Les urgències i el capital polític dels municipis més grans expliquen que sigui en aquests municipis on s'observa més activisme. Malgrat això, el Panel ens revela també que són molts

els municipis que no situen la lluita contra la segregació escolar entre les tres prioritats educatives del mandat, o que la majoria dels municipis no han posat en marxa la revisió de la zonificació escolar, especialment aquells que disposen de zona única, en els quals els guanys potencials de passar a un sistema de zones múltiples possiblement podria contribuir a reduir la segregació escolar. Les dades revelen, doncs, que hi ha un cert risc de relació o de consideració de «feina ja feta» en un terreny que encara requereix molts esforços polítics i que estarà sotmès a moltes pressions en els pròxims anys si es tenen en compte fenòmens com ara la segregació residencial, la davallada demogràfica o l'augment de l'alumnat vulnerable.

Finalment, cal destacar que hi ha reformes pendents en el sistema de governança de la lluita contra la segregació escolar i que el marge de millora es concentra als municipis més petits i alguns de grandària mitjana. Tot i això, la constitució d'alguns d'aquests òrgans en els municipis petits, malgrat no ser preceptiva per la seva grandària reduïda, és un bon indicador de la voluntat municipal per fer front a la segregació escolar i la utilitat que se'ls atribueix, més enllà de les exigències legals.

Finalment, cal recordar la necessitat que la lluita contra la segregació escolar no esdevingui una estratègia separada de la planificació educativa, sinó un principi que la regeixi. En aquest sentit, cal recordar que la LEC va establir en l'article 176 la creació de les zones educatives com a espais de corresponsabilitat entre administracions local i autonòmica. Més de quinze anys després de l'aprovació de la LEC, la creació d'aquest espai de governança educativa encara està per fer. El seu desplegament esdevindria, sens dubte, un pas important per tal de consolidar els mecanismes de corresponsabilitat educativa i per facilitar la sistematització d'una acció educativa municipal que és fonamental per tal de garantir l'equitat del sistema.

Referències

- Albaigés, B. (2025). «Balanz dels cinc anys del Pacte contra la segregació escolar a Catalunya». *Observatori de l'Educació Local. Anuari 2024*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- Bonal, X.; Zancajo, A., i Scandurra, R. (2019). «Residential segregation and school segregation of foreign students in Barcelona. *Urban Studies*, 56 (15), pp. 3251-3273.
- Bonal, X., i González-Motos, S. (2023). «The spatially uneven effects of a desegregation education policy». *European Educational Research Journal* 1-18.
- Bonal, X.; González, S., i Jakovkis, J. (2023). «La lucha contra la segregación escolar: una ventana de oportunidad», a Rodríguez, J. M. (2023) (ed.). *La reproducción de las desigualdades sociales en el sistema educativo. El Mapa escolar de Valencia. Políticas de zonificación, libertad de elección y segregación escolar*. Universitat de València, p. 119-136.
- Falcó, J. (2025). *ELDdecret 11/2021, de 16 de febrer, de la programació de l'oferta educativa i del procediment d'admissió en els centres del Servei d'Educació de Catalunya i el seu impacte en el món local*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- González Balletbó, I.; González, S.; Martínez, R., i Benito Pérez, R. (2020). Jornada de Puertas Abiertas ¿Un dispositivo casi-comercial?. *Educación XX1*, 24(1), p. 329-352.
- Síndic de Greuges. (2024). *La segregació escolar a Catalunya. Informe de progrés sobre el desplegament del Decret 11/2021*.
- Zancajo, A.; Fondevila, C., i Verger, A. (2022). *La concertada a debat. Reformes contra les desigualtats educatives des d'una mirada internacional i comparada*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Diputació
Barcelona

Àrea d'Educació

Fundació
Carles
i Sim
yer